

Галина Кулина
доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання і страхування
Тернопільський національний економічний університет

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Важливою умовою соціально-економічного розвитку країни є забезпечення максимальної паритетності у відносинах між суб'єктами суспільних відносин. При цьому роль регулятора балансу інтересів учасників економічних процесів покладено на державу через утворення відповідних структур та органів управління. У сфері страхування одним із найбільш відчутних важелів стимулювання або ж стримування ділової активності страховиків виступає оподаткування, особливо у частині оподаткування прибутку.

Дослідженням питання оподаткування страхових компаній присвятили свої праці такі вітчизняні науковці і практики як: А. Василенко, О. Гаманкова, О. Квасовський, О. Кисельова, О. Кнейслер, О. Островерха, Н. Островська, В. Хлівний та ін.

Зважаючи на те, що страхова діяльність передбачає отримання доходу (прибутку), відтак закономірно, що вона підлягає оподаткуванню. Із прийняттям Податкового Кодексу в Україні відбулися суттєві зміни у підходах до оподаткування діяльності страхових компаній із ризикових видів страхування. Починаючи з 2015 р. на них покладено обов'язок сплачувати не лише податок на доходи (3 % від отриманих страхових премій), а й податок на прибуток (оподаткуванню підлягає прибуток від основної діяльності за ставкою 18 %) [1]. Недоліками такої системи оподаткування є:

1) в одному податку неприродно поєднуються елементи зовсім різних за своєю економічною суттю податків: прямого податку на прибуток (Corporation Tax) і непрямого податку зі страхових премій (Insurance Premium Tax);

2) така специфіка оподаткування страхової діяльності стала одним із чинників поширення на вітчизняному страховому ринку операцій, пов'язаних із

“оптимізацією” за допомогою страхових компаній оподаткування прибутку господарюючих суб’єктів [2, с. 7].

Таким чином, запроваджена система оподаткування прибутку страхових компаній з ризикових видів страхування є досить складною та може обумовити надмірне понесення ними витрат в перехідний період. Так, страховики, як платники податку, будуть зобов’язані обраховувати суми податку та працювати з податковими деклараціями, що спричинить збільшення персоналу у страхових компаніях, збільшення витрат на адміністрування податків [3, с. 59]. Також виникатиме потреба у відповідному програмному забезпеченні для ефективного виконання вимог законодавства. Варто врахувати і те, що посилення податкового тиску на страховиків здійснюється за несприятливих макроекономічних умов. Тому зниження обсягу податкових надходжень від страхових компаній можливе не лише через вихід з ринку схемних та кептивних компаній, а й загальне падіння ефективності страхової та фінансово-інвестиційної діяльності. У підсумку це обумовить надмірну тінізацію страхового ринку та викличе олігополізацію на ньому. Крім того, здійснивши аналіз податкових надходжень, які забезпечує податок на дохід та податок на прибуток страхових компаній в Україні, варто наголосити на переважанні обсягу надходжень від першого податку, порівняно з потенційно можливими податковими надходженнями від другого.

Основними шляхами збереження балансу інтересів учасників страхових відносин із врахуванням змін у податковому законодавстві та забезпечення перманентного розвитку страхового ринку в Україні є:

по-перше, наведений механізм прибуткового оподаткування страхових компаній з ризикового страхування потребує доопрацювання, щоб не спровокувати олігополізацію й тінізацію страхового ринку та досягти більшої ефективності його функціонування;

по-друге, для тих видів майнового страхування, які традиційно використовуються для податкової оптимізації (зокрема, страхування фінансових ризиків) додатково запровадити податок на чисті премії за

підвищеною ставкою – 2–4 %. Такий підхід не суперечить зарубіжному досвіду і забезпечує реалізацію інтересів бюджету. У багатьох країнах прямий податок на прибуток страхових компаній доповнюється певними видами податку на страхову діяльність, що виконує роль альтернативи ПДВ або фіскального запобіжника. Однак потрібно наголосити, що визначення ставки, за якою оподатковуватимуться страхові премії, повинно здійснюватись на підставі ретельних розрахунків;

по-третє, забезпечення партнерських відносин між працівниками податкових служб та страховими компаніями при наданні консультацій зі справляння податків, затвердження інструкції зі складання декларації з податку на прибуток для страховика.

Резюмуючи наведене вище, відмітимо, що зміни в податковому законодавстві з питань оподаткування страхової діяльності викликали чимало суперечностей та дискусій. Водночас, практична їх реалізація забезпечить страхувальникам доступ до більш конкурентного та ефективного ринку страхових послуг, а державі – дозволить виконання покладених на неї повноважень.

Література:

1. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Гаманкова О. Оподаткування страховиків податком на прибуток як важель державного регуляторного впливу / О. Гаманкова, Д. Гаманков // Вісник Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. – 2011. – Вип. 126. – С. 5–8.
3. Квасовський О. Проблемні аспекти прямого оподаткування страхових компаній в Україні / О. Квасовський, М. Стецько // Фінанси України. – 2011. – № 1. – С. 52–63.